

Sekstende internationale olympiade i lingvistik

Prag (Tjekkiet), 26–30 juli 2018

Opgave holdkonkurrence

Mëbêngôkre, xavante og krikatí er sprog i jê-grenen af makro-jê-sprogene som tales i Brasilien. Selvom om de tre er beslægtede, så er de ikke gensidigt forståelige, og mange ord er helt anderledes fra hinanden. For eksempel:

	mëbêngôkre	xavante	krikatí
<i>lægemiddel</i>	pidjÿ	wede	hemet, hremet (← portugisisk <i>remédio</i>)

(a) Her er nogle ord i xavante-sproget såvel deres oversættelse i mëbêngôkre i en anden rækkefølge:

xavante			
A. a	<i>hoste</i>	BB. te	<i>ben</i>
B. a hã	<i>du</i>	CC. té	<i>rå</i>
C. bâ	<i>smørfarvetræ</i>	DD. tebe	<i>fisk</i>
D. bâdâ	<i>sol</i>	EE. to	<i>øje</i>
E. budu	<i>hals</i>	FF. u	<i>vand</i>
F. buru	<i>mark, ager</i>	GG. ubu	<i>flue; at pakke ind</i>
G. du (sing), 'wapé (dual), 'wasa (plur)	<i>at bære</i>	HH. uhâdâ	<i>tapir</i>
H. du ~ di	<i>bug</i>	II. upi	<i>at røre</i>
I. êne	<i>sten</i>	JJ. uzâ	<i>ild</i>
J. hâ	<i>vred; manshus; kold; hud/bark/kvindebryst</i>	KK. uzé	<i>dårlig lugt</i>
K. hâdâ	<i>et stykke metal</i>	LL. wa	<i>fedt</i>
L. ma	<i>nandu / til, mod</i>	MM. wa hã	<i>jeg</i>
M. me (sing), wabzu (dual), sãmra (plur)	<i>at kaste</i>	NN. wabu	<i>stammen fra en buritipalme</i>
N. mi	<i>træ</i>	OO. wada	<i>næb</i>
O. mo (sing), ne (dual), ai'aba're (plur)	<i>at gå/at komme</i>	PP. wano	<i>at eksplodere</i>
P. mra	<i>sulten</i>	QQ. wapru	<i>blod</i>
Q. mro	<i>hustru</i>	RR. wasi	<i>stjerne</i>
R. na	<i>moder</i>	SS. wa'õ	<i>næsebjørn</i>
S. nhi	<i>kød</i>	TT. wa'ro	<i>varm/hed</i>
T. nhorõwa	<i>hjem</i>	UU. wa'u	<i>væske</i>
U. nho'udu	<i>mandsbryst</i>	VV. wĩ (sing), pã (dual), simro (plur)	<i>at dræbe</i>
V. no	<i>bror</i>	WW. zasi	<i>rede</i>
W. pa	<i>lever</i>	XX. zé	<i>smerte/at gøre ondt; bitter</i>
X. para	<i>fod</i>	YY. zu	<i>pulver/mel</i>
Y. po	<i>fladt og bredt</i>	ZZ. 'ra	<i>søn/datter</i>
Z. ré	<i>harpiks</i>	AAA. 'rã	<i>hoved</i>
AA. ta (sing), rĩ (dual), sina (plur)	<i>at høste, at skære af</i>	BBB. 're	<i>at plante; æg</i>
		CCC. 'ré	<i>tør</i>
		DDD. 'rẽ	<i>parakit</i>
		EEE. 'rẽ (sing), si (dual), hu (plur)	<i>at spise</i>
		FFF. 'ro	<i>rådden</i>

(b) Nedenfor er et par spørgsmål og svar i mēbēngôkre-sproget, taget (med mindre ændringer) fra dialoger i en lærebog. Vær opmærksom på at spørgsmålene Q–T og deres svar udgør en enkelt dialog:

A.	Jām ne ga tē?
B.	Djām ngô 'yr ne ga tē?
C.	Djām ngà 'yr ne ga tē?
D.	Djām amã tep kīnh?
E.	Djām amã prām?
F.	Djām angryk?
G.	Djām amex?
H.	Mỳj ne akra krēn o nhỹ?
I.	Djām kēn ne ja?
J.	Nhãr anã?
K.	Nhỹm ne bôx?
L.	Djām arỳm ne ga tep krē?
M.	Mỳj kadjy ne ga pur mã tē?
N.	Mỳj myt kam ne ga bôx?
O.	Nhỹm nhõ kax ne wa?
P.	Mỳj ne ja?
Q.	Djām akaprĩre?
R.	Mỳkam akaprĩre?
S.	Mỳj kanê?
T.	Djām arỳm ne ga akra nhõ pidjỳ 'yr tē?

1.	Kati. Ikīnh.
2.	Ãã, ngà 'yr ne ba tē.
3.	Ãã, imã tep kīnh.
4.	Kati. Ije tep krēn kêt rã'ã.
5.	Para kam ne ba bôx.
6.	Kati. Inhũrkwã 'yr ne ba tē.
7.	Kubẽ ne bôx.
8.	Ãã, imã prām.
9.	Ngôkôn ne ja.
10.	Kwỳr kadjy ne ba pur mã tē.
11.	Ikra kanê kam ne ba ikaprĩre.
12.	Tep ne ikra krēn o nhỹ. Djām amã tep kīnh?
13.	Pur mã ne ba tē.
14.	Inã ne pur mã tē.
15.	Ikra kadjy ne ba pidjỳ 'yr tē nhỹm arỳm kàjbê mex.
16.	Kati. Ikanê.
17.	Kangro kam mẽ kak kam kanê.
18.	Ãã, ikaprĩre.
19.	Inhõ kax ne ja.
20.	Kati. Pĩ ne wa.

1. Par spørgsmålene med svarene.

A	B	C	D	E	F	G	H	I	J	K	L	M	N	O	P	Q	R	S	T

2. Oversæt så mange sætninger som muligt til dansk.

For at gøre jeres opgave lettere er der her nogle ord i krīkatí-sproget ($c = qu = k$):

krīkatí		ēhmpa	lever
caj	en slags kurv	ēhmpej	god
caprēehre	trist	ēhmpoht	hals
caxiire	lille stjerne	ēhnto	øje
caxýt jēeh	bomuld	ēh'quēhn	at synes om
cohcuj	abe	jaahi	rede
cohpē	barbar, ikke-indianer	para' cỳm	ved skumring
cryht	et stykke hårdttræ	puj	at ankomme
cu'cõn	kalabas	pyht	sol, dag
cwyr	maniok	ry'my	allerede
cỳjpi	stille, blid	xỳ	at gøre ondt

(c) Oversæt til dansk:

mēbēngōkre

krīkatí

1. Nhỹm ne kukôj pa?	6. cohhyh
2. Nhỹm ne ngôkõn rē?	7. cupre
3. Aje kukôj bĩn kêt rã'ã.	8. pohr
4. Djãm arỹm ne aprõ kadjåt kre?	9. xy
5. Wakõ ne krwỳdy kêt, krẽ ne krwỳdy.	

(d) Oversæt til xavante:

krīkatí

10. **ẽh'tyhç** *død*
11. **ẽhncuu** *lus*

⚠ Mēbēngōkre-sproget tilhører den nordlige gruppe af jê-grenen. Der er ca. 10000 mennesker fra Kayapó og Xikrín folkene som taler det i staterne Pará og Mato Grosso i Brasilien.

Krīkatí, en version af makrosproget timbira tilhører også den nordlige gruppe af jê-grenen. Der er ca. 1000 mennesker som taler det i staten Maranhão i Brasilien.

Xavante-sproget tilhører den centrale gruppe af jê-grenen. Der er ca. 15000 mennesker som taler det i staten Mato Grosso i Brasilien.

â, à, é, ê, ô, y og **ỳ** er vokaler. **'** er en konsonant (den såkaldte glotalle klusil eller stød), **dj** = stemt *tj*, **j** = *j*, **ng** = *ng* i *ring*, **nh** \approx *gn* i *cognac*, **x** = *tj* i *tjener*. Tegnet \tilde betyder at vokalen skal udtales nasalt.

- *smørfarvetræ*: en plantes hvis frø bruges til at lave rød farve.
- *nandu*: en fugl som minder om en struds.
- *næsebjørn*: et pattedyr som er beslægtet med vaskebjørnen.

—André Nikulin

Dansk tekst: Klaus Asbjørn Madsen.

Held og lykke!